

Juan Cabello

MENTÉNYI KLÁRA KÖSZÖNTÉSE

*„A dolgoknak is megvan a maguk élete,
csak fel kell ébreszteni a lelküket.”*

(Gabriel García Marquez)

Igazán komoly megtiszteltetés ért. Felkérés érkezett, hogy köszöntővel lepjem meg kollégámat, akihez több évtizedes barátság is köt. Nem vitás, ilyen lehetőséget nem sokszor kínál az élet, kihagyni vétek lenne. No persze, jutott eszembe, egy bizonyos köszöntő megírásához kellő életkorral is kell rendelkezni – és e feltétellel mi tagadás személyem mintha rendelkezne is.

1979 nyarán, egy pénteki napon az OMF pénztárában az egész heti vidéki kiszállítás költségeivel számoltam el, amely az izmosnak nem nevezhető napidíjból, valamint a vonat és buszjegyekből állt össze. (Nem egyszer a távolsági buszállomásokon gondosan összegyűjtött jegyek egészítették ki apanázsunkat. Ez utóbbi stikli nem volt titok. Pénztárosunk, Erzsike rám is szólt, hogy legalább ne sáros jegyet adjunk le.)

A folyosón Lukács Zsuzsa megállított és a mellette álló – általam csak látásból ismert – kolléganőnköt bemutatva arról tájékoztatót, hogy hétfőn velünk jön, szeretne részt venni kutatásunkon. Nos, ő volt Mentényi Klára, aki Lővei Pállal egyetemben az OMF ösztöndíjasa volt. Ilyen a műemlékvédelem történetében tudtommal sem előtte, sem utána nem történt.

Lukács Zsuzsával éppen a Szabolcs megyei Nyírmihálydi középkori eredetű templomának „leletmentésén” dolgoztunk. A régészetből kölcsönzött „leletmentés” kifejezés nem a véletlen műve. Történt, hogy az akkori területi felügyelő (nevét fedje a jótékony feledés) a templom falainak külső és belső középkori, freskóval takart vakolatát – a bejárat mellett megmaradt kisebb, Utolsó Ítéletet ábrázoló jelenet kivételével – leverette. Klári folyamatosan kérdezett, mindent tudni akart, mi meg nem mindig tudtuk kielégíteni tudásszomját. Az igazsághoz tartozik, hogy a falkutatásból akkor magunk is csak néhány leckével voltunk beljebb – ha egyáltalán. Nyírmihálydit az évek során további 14 közös kutatásunk követte. A sort Mátészalka református temploma zárja, amelynek kutatása már-már megközelíti egy épülettel szemben támasztott komplexitás igényét. (Jellemző, hogy egyedülként mindez idáig csak Klári publikálta a rá eső – a templom 19. századi történetét feldolgozó – részt.) És hogy mit is tanultam Kláritól? Elsősorban a kutatandó épülettel szemben támasztott felelősséget. Nem is beszélve a kutatás során tanúsított, magától is elvárt igényességről és fegyelmezettségről. Amikor én befejezettnek tekintettem egy falszakasz kutatását, ő még rávett, hogy még utoljára nézzük át. Nem tagadom, sokszor kedvem már nem sok maradt hozzá, ám utólag majdnem mindig kiderült, hogy az alaposságunkon

1. Mentényi Klára Sárospatakon Simon Zoltán, Dénes József és Szekér György társaságában, 1998 © B. Benkhard Lilla felvétele

itt-ott maradt még néhány lik, amelyet érdemes volt befoltozni. Mindeközben arra is jutott energiája, hogy a műemlékvédelem aktuális „hitelességével” és a falkutatás elméleti kérdéseivel is behatóan foglalkozzon. 1991–2004 között a *Műemlékvédelmi Szemle* főszerkesztője volt. (2005-ben forráshiány miatt a színvonalas szakmai periodika visszaadta lelkét a teremtőjének – magyarul megszűnt.) Helyszíni kutatásainak és kutatótársainak sora hosszú, felsorolásuk alighanem szétfeszítené a rendelkezésemre álló terjedelmet. Azonban mindnyájan tudtuk, hogy pályafutását igazán két örök szerelem kísérte. Nem titok, hogy az egyik Székesfehérvár, a másik meg Kőszeg.

Szakdolgozatát *A székesfehérvári középkori kapuzat* címmel írta, míg PhD disszertációjában a prépostsági templom román kori faragványait dolgozta fel (*A székesfehérvári Szűz Mária prépostsági templom román kori faragványai: A faragványok története a 19. században.* 2008).

2001-ben *Basilica grandis et famosa – Nagy és híres bazilika* címmel időszaki kiállítás nyílt Székesfehérváron, amely a prépostság Nagyboldogasszony templomának középkori faragványainak egy részét mutatta be. A kiállítás rendezői között természetesen Mentényi Klára neve is feltűnik. A 2020-as évek elején a különböző raktárhelyiségekben – sokszor méltatlan körülmények között – őrzött faragványok sorsában kedvező fordulat történt. Az egykori Köztársaság Mozi épületében alakították ki a Koronázó Bazilika Nemzeti Emlékhely Látogatóközpontot, amely az összegyűjtött faragványokat fogadta be. A vállalkozást 2023-ban az épület helyiségeiben megnyílt *Solium Regni – Az ország trónusa* című állandó kiállítás zárta le. Klári már az épület átalakításának tervezési szakaszában bekapcsolódott a munkálatokba. Nemcsak a kiállítás-koncepció kidolgozásának (sokadmagával) tevékeny alakítója volt, de a forgatókönyv és a kiállítási szövegek egy részének megírását is magára vállalta.

2. Mentényi Klára előadás közben, 2009

rán – állandó társaival, B. Benkhard Lillával és Ivicsics Péterrel – Kőszeg számtalan épületét vizsgálták. Azonban nemcsak az ún. „Kutatási dokumentációk” készültek el, hanem a kutatás eredményeit rövidebb-hosszabb cikkekben, tanulmányban ismertette, ahogy az legutóbbi írásában is történt (Műhelyből lakóház. A kőszegi Dózsa György utca 1. építés- és tulajdonlástörténete. *Arrabona*, 61. 2023. 151–188.).

Sokan vagyunk, akiknek egy álma teljesült, de kettő már ritkaság, csak kevesek kiváltsága. Kívánom, hogy Neked sikerüljön – mindehhez sok erőt és egészséget. Isten éltesse!

A kiállítás 2024-ben nyomtatásban megjelent katalógusában a templom 12. századi román stílusú átépítéséről és a kőfaragványokról szóló tanulmányt Mentényi Klára jegyzi.¹ A kiállítás hivatalos megnyitásával Mentényi Klára szakmai életének egy meghatározó szakasza lezárult – mondhatnánk azt is, hogy ezzel egy álom tárgyiasult.

Amikor ezeket a sorokat írom, hol is lenne máshol, mint a másik szerelemnél – hát persze, hogy Kőszegen. Nem olcsó poén, telefonnal ellenőrizt! Éppen a Szent Jakab-templom falkutatói állványán vette fel hívásomat. Már a második, 1983-ban publikált tanulmánya is egy kőszegi házról és annak 18–19. századi lakóiról szól. Az évtizedek so-

¹ *Solium Regni – Az ország trónusa. A koronázótemplom története és faragványai.* Szerk. Biczó Piroska. Székesfehérvár, 2024. 52–101.

3. Mentényi Klára Dávid Ferencsel a Művészettörténeti Intézet könyvtárában,
az Országház utcában, 2009

4. Mentényi Klára és Somorjay Sélysette Kőszegen, a Szent Jakab-templomban,
2022 © B. Benkhard Lilla felvétele